

אזרחות • כיתה ט'

מאפיינים יהודיים מרכזיים של המדינה

נושא 4 מתוך 7 • נושא חובה

מטרות השיעור

1 להכיר את המאפיינים היהודיים המרכזיים של מדינת ישראל ואת החוקים שמעגנים אותם

2 להבין את חוק השבות ואת תיקון 1970 לחוק

3 לפרש את סמלי המדינה ואת המשמעות שלהם

4 לדון בוויכוח הציבורי על המאפיינים היהודיים ובזכויות המיעוטים לצדם

מה אתם חושבים?

מה הופך מדינה ל"יהודית"? מצאו שלוש
דוגמאות מחיי היום-יום.

חוק השבות (1950)

«כל יהודי זכאי לעלות ארצה»

1

עולה מקבל אזרחות כמעט מיד

2

ישראל כבית וכמקלט לכל יהודי

3

מגשים את חזון קיבוץ הגלויות

4

תיקון 1970 לחוק השבות

1 הגדרה: נולד לאם יהודייה או התגייר

2 בתנאי שאינו בן דת אחרת

3 הזכות הורחבה לילדים, לנכדים ולבני זוג

4 ויכוח מתמשך: מיהו יהודי?

סמלי המדינה

ההמנון

«התקווה» - להיות עם
חופשי בארצנו

הסמל

מנורת שבעת הקנים
וענפי זית משני צדיה

הדגל

שני פסי תכלת ומגן דוד,
בהשראת הטלית

הסמלים והחוקים לאורך השנים

1970

תיקון לחוק השבות

1950

חוק השבות

1949

חוק הדגל והסמל

2018

חוק יסוד: הלאום

2004

ההמנון «התקווה» מעוגן בחוק

שבת, חגים והלוח העברי

1 השבת וחגי ישראל - ימי מנוחה רשמיים

2 לבני דתות אחרות - ימי המנוחה שלהם

3 לכל עובד יום מנוחה שבועי

4 הלוח העברי - לוח רשמי, לצד הלועזי

השפה: עברית וערבית

ערבית

- מעמד מיוחד במדינה
- על שלטים, שטרות ומסמכים רשמיים
- שפת הלימוד בבתי הספר הערביים

עברית

- שפת המדינה לפי חוק יסוד: הלאום
- שפת התנ"ך שקמה לתחייה
- שפת המוסדות והצבא

ויכוח ציבורי

1 האם ההמנון מבטא את כל האזרחים?

2 מה צריך להיות פתוח בשבת?

3 מי ייחשב יהודי לעניין חוק השבות?

4 איך שומרים יחד על זהות ועל שוויון?

פעילות: סמל משלנו

1 כל קבוצה בוחרת סמל אחד של המדינה

2 הסבירו מה הוא מבטא ולמי

3 הציעו דרך שבה כל האזרחים ירגישו שייכים

4 הציגו לכיתה בשתי דקות

מושגי מפתח (1/2)

סמלי המדינה

הדגל, הסמל וההמנון -
המבטאים את זהותה של
המדינה.

עולה

יהודי (או בן משפחה זכאי)
שעלה לישראל לפי חוק
השבות.

חוק השבות

חוק משנת 1950 שמעניק לכל
יהודי את הזכות לעלות
לישראל.

יום מנוחה

יום שבו העבודה אסורה כברירת
מחדל: השבת וחגי ישראל, ולבני
דתות אחרות - ימי המנוחה שלהם.

מושגי מפתח (2/2)

קיבוץ גלויות

קליטה בישראל של יהודים
שעולים מכל ארצות העולם.

תפוצות

קהילות יהודיות שחיות
מחוץ לארץ ישראל.

הלוח העברי

לוח שנה ירחי-שמשי, שהוא
לוח רשמי של המדינה.

מיעוט

קבוצה קטנה יותר
באוכלוסייה, שזכויותיה
מוגנות בחוק.

שאלה 1

הסבירו מדוע חוק השבות נחשב לאחד החוקים שמבטאים יותר מכול את היותה של ישראל מדינה יהודית.

שאלה 2

הסבירו כיצד חוק השבות מבטא את היותה של ישראל «מדינת
הלאום של העם היהודי».

שאלה 3

הביאו שתי דוגמאות לביטוי של הלוח העברי בחיים הציבוריים
בישראל.

שאלה 4

”גם מדינה יהודית צריכה לדאוג שכל אזרחיה ירגישו שייכים”.
הציעו דרך אחת שבה אפשר לשלב בין שני הרעיונות, ונמקו.

סרטונים לנושא

מדינת ישראל כמדינה יהודית –
מוסדות המדינה – אזרחות
לכיתות ט'

משרד החינוך – שידורים לאומיים
אורך: 46:12

סרקו לצפייה

חוק השבות וחוק האזרחות –
סמלי המדינה – אזרחות
לכיתות ט'

משרד החינוך – שידורים לאומיים
אורך: 49:15

סרקו לצפייה

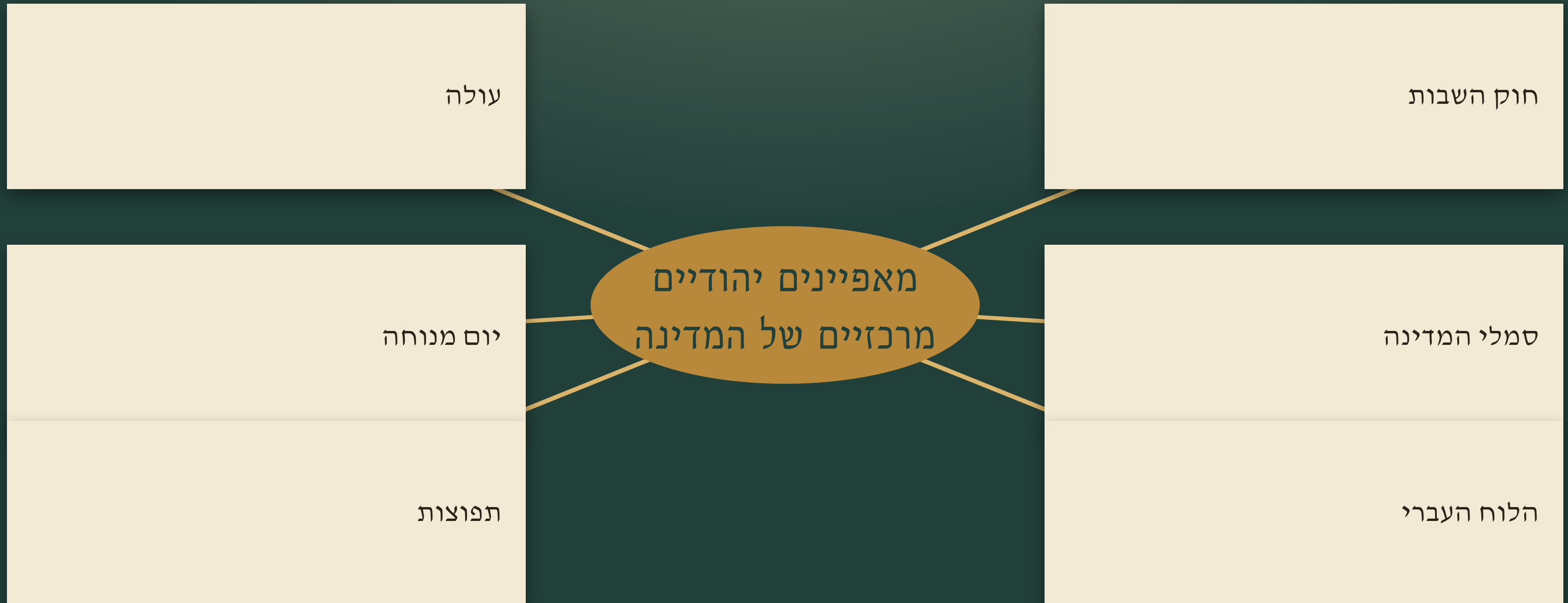
כאן היסטוריה - איך נוצר סמל
מדינת ישראל?

כאן דיגיטל
אורך: 2:50

סרקו לצפייה

מפת מושגים

מקרה לניתוח

משפחה מצרפת, שהאב בה יהודי והאם אינה יהודייה, החליטה לעלות לישראל. הבת, בת 15, שואלת אם גם היא זכאית לעלות לפי חוק השבות.

א. האם הבת זכאית לזכויות לפי חוק השבות? נמקו לפי סעיף 4א.

ב. האם היא נחשבת «יהודייה» לפי הגדרת סעיף 4ב? הסבירו.

תשובה לשאלה 1

הסבירו מדוע חוק השבות נחשב לאחד החוקים שמבטאים יותר מכול את היותה של ישראל מדינה יהודית.

החוק מעניק לכל יהודי באשר הוא את הזכות לעלות ולקבל אזרחות. הוא מגשים את החזון שבמגילת העצמאות - מדינה פתוחה לעלייה יהודית ולקיבוץ גלויות - והופך את ישראל לבית ולמקלט של העם היהודי כולו.

תשובה לשאלה 2

הסבירו כיצד חוק השבות מבטא את היותה של ישראל «מדינת הלאום של העם היהודי».

חוק השבות מעניק לכל יהודי, בכל מקום, זכות לעלות ולקבל אזרחות. כך ישראל משמשת בית לאומי ומקלט לכל העם היהודי, ולא רק למי שכבר גר בה - מימוש של חזון קיבוץ הגלויות.

תשובה לשאלה 3

הביאו שתי דוגמאות לביטוי של הלוח העברי בחיים הציבוריים בישראל.

דוגמאות: ימי המנוחה הם שבת וחגי ישראל; יום העצמאות ויום הזיכרון נקבעים לפי התאריך העברי; כהונת נשיא המדינה נחשבת לפי הלוח העברי; תאריך עברי במסמכים רשמיים.

תשובה לשאלה 4

«גם מדינה יהודית צריכה לדאוג שכל אזרחיה ירגישו שייכים». הציעו דרך אחת שבה אפשר לשלב בין שני הרעיונות, ונמקו.

תשובה פתוחה: למשל שמירה על הסמלים והשבת לצד כבוד לחגים ולשפה של המיעוטים, ייצוג הולם, כינוך לשיח משותף – מנומק בעזרת מגילת העצמאות («שיוון זכויות... בלי הבדל דת»).

המקרה לניתוח – תשובות

- א. כן. לפי תיקון 1970 הזכויות מוקנות גם לילד ולנכד של יהודי, ולכן כבתו של יהודי היא זכאית לזכויות עולה.
- ב. לא – לפי 4ב יהודי הוא מי שנולד לאם יהודייה או התגייר; אמה אינה יהודייה, ולכן הזכאות שלה נובעת מסעיף 4א ולא מהגדרתה כיהודייה.